С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Габриела Белова Белова – Ганева

професор по Международно право и международни отношения

в Югозападния университет „Неофит Рилски“

във връзка с конкурс, обявен в ДВ бр. 7/28.01.2016 г., за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование

3. Социално, стопански и правни науки,професионално направление 3.6 „Право“, научна специалност „Международно право и международни отношения” в Института за държавата и правото при Българската академия на науките

1. Общи бележки относно процедурата

Със заповед № РД-09-37/23.03.2016 г. на Директора на Института за държавата и правото при БАН съм определена за член на научно жури във връзка с обявен в ДВ бр. 7/28.01.2016 г. конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 „Право“, научна специалност „Международно право и международни отношения”.

В конкурса за академичната длъжност „доцент“ е подал заявление и участва един кандидат – **д-р Диана Петрова Ковачева**. Представеният от д-р Диана Ковачева комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника по прилагането му и включва следните документи:

1. Автобиография по европейски образец;
2. нотариално заверено копие на дипломата за придобита образователна и научна степен „доктор по право”;
3. удостоверение от ИДП за заеманата академична длъжност „главен асистент“ от 1 декември 2013 г.;

4. списък на публикации и научно-приложни разработки;
5. резюме на монографичен труд „Противодействие на корупцията: международноправни аспекти“;
6. справка за цитиранията на кандидата;
7. служебна бележка от катедра „Национална сигурност“ на УНСС за участието на кандидата в разработване на лекционен кур за магистърска програма по противодействие на корупцията, изработване на антикорупционна ръководство и учебник.

Кандидатът за доцент има завършено висше юридическо образование в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ през 1999 г. Впоследствие през 2008 г. придобива магистърска степен по Право на Европейския съюз от Университета в Нанси и от СУ „Св. Климент Охридски“. През 2010 г. защитава дисертационен труд на тема: „Създаване на Международния наказателен съд и основни аспекти на неговата юрисдикция“, като й е присъдена образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност „Международно право и международни отношения“ професионално направление 3.6 „Право“ в Института за държавата и правото при БАН. Освен посочените степени на висше образование кандидатът има завършени редица обучения и проведени специализации в рамките на Съвета на Европа, Абу академи /Финландия/, Queens College Law School, New York. От 2013 г. д-р Диана Ковачева е главен асистент в секция „Международноправни науки на Института за държавата и правото при БАН. Преподавател е по съвместителство в Университета за национално и световно стопанство.

2. Актуалност на тематиката и обща характеристика на научната продукция

Кандидатът д-р Диана Петрова Ковачева е представила коректна справка за научната си продукция, включваща монография „Противодействие на корупцията. Международноправни аспекти“, както и 10 статии и студии след присъждане на ОНС „доктор“, непредставени в други процедури за заемане на академични длъжности или за получаване на научни степени. Представените по списък научни материали отговарят на изискванията за академична публикация. Особено впечатление сред научната продукция на д-р Ковачева прави изследването, посветено на

международните и европейски стандарти за етика в съдебната система /№5 в списъка на публикациите/. Приложена е и справка за цитиранията на кандидата.

Проблематиката, предмет на научната продукция на кандидата, е нова и неизследвана в българската научна литература, което само по себе си е достатъчно, за да обоснове нейната актуалност, теоретическа значимост и оригиналност. Изборът на темата на представената за рецензиране монография е детерминирана от трайните професионални интереси на д-р Диана Ковачева към международноправните аспекти на противодействието на корупцията и към изграждането на модела за постоянно наказателно правосъдие и все по-ефективното функциониране на Международния наказателен съд. От съществено значение е придобитият практически опит като експерт към Съвета на Европа и като изпълнителен директор на националното представителство Transperancy International за България. Този опит рефлектира в цялото изследване и с особен интензитет в глава втора и глава трета от монографичния труд. Като научен изследовател кандидатът се отличава с доказани способности за самостоятелно научно мислене, критичен анализ, логично и обосновано дефиниране и отстояване на научни тези. Следва да бъде подчертан интердисциплинарният и комплексен характер на изследването, включващ проблеми на международното публично право, международното наказателно право, правото на Европейския съюз и материята на правата на човека, което безспорно е негово голямо достойнство. Изводите, направени от колегата Диана Ковачева, ще бъдат от особена полза при преподаването на редица учебни дисциплини. Практическата стойност на изследването й може лесно да се илюстрира чрез разрешаването на реални проблеми и преодоляването на редица слабости, констатирани за България от Европейската комисия в Антикорупционния доклад от 2014 г., наред с другите два механизма за сътрудничество и проверка /Механизма за сътрудничество и проверка от 2007 г. и Механизма за оценка на съдебните системи на държавите членки/.

3. Приноси и значимост на научната продукция

Д-р Диана Ковачева съчетава необходимите качества за изследовател и преподавател. Основната част от нейните научни изследвания и проучвания е посветена на проблемите, свързани с противодействието на корупцията на международно равнище, като

монографичният й труд е първото самостоятелно и всеобхватно в българската научна литература научно изследване по тази проблематика. Въпреки че, както правилно е отбелязано, липсата на дефиниция за понятието „корупция“ е официално посочван проблем, по мнението на кандидата това не е непреодолим проблем. Един от възможните подходи е разширяването на юрисдикцията на Международния наказателен съд чрез включване на корупционните престъпления в неговия обхват или посредством създаването на нов, самостоятелен международен наднационален съд с юрисдикция върху т.нар. голяма корупция. Дейността на д-р Диана Ковачева може да бъде отнесена към научната специалност „Международно право и международни отношения“, професионално направление „Право“, в което кандидатът за доцент има определени приноси, свързани с:

- Проучване и анализиране на понятията „корупция“, „голяма корупция“ и „политическа корупция“, „корупция в публичната сфера“ и „корупция в частния сектор“. Направена е класификация на международноправните актове за противодействие на корупцията в рамките на ООН, както и на регионалните инструменти за противодействие на корупцията, създадени в Съвета на Европа, в Европейския съюз и в ОИСР.Основно внимание е отделено на Конвенцията на ООН срещу корупцията, приета през 2003 г. , която като многостранен международен договор се опитва да даде отговор на проблем с универсално разпространение, какъвто е корупцията. Подчертана е ролята на GRECO /Група държави срещу корупцията/, създадена през 1999 г. чрез взаимни проверки и партньорски натиск да противодейства на корупцията в съответствие с водещите антикорупционни конвенции на Съвета на Европа. Установени са зависимости и различия между отделните правни режими.

- Престъплението „корупция“ е анализирано всестранно от гледна точка на международното право. Подчертано е, че докато в началото корупцията е била възприемана като национално престъпление, подкопаващо устоите на правовата държава, от 90-те години на XX век редица международни организации започват да я обсъждат като транснационално престъпление. Неслучайно авторката се спира на въпроса за обособяването в рамките на международното наказателно право на транснационално наказателно право, като от друга страна изтъква, че на базата на Конвенцията на ООН,

корупцията може да бъде разглеждана като престъпление по международното право, дори когато няма транснационален характер.

- Подробно е разгледана правната регламентация на престъплението „корупция“ в Европейския съюз, като е отбелязано, че на по-ранния етап уредбата на корупционните престъпления е тясно ограничена в кръга на въпросите, свързани със защита на европейския бюджет /с.92/. Основен акцент е поставен върху Конвенцията за защита на финансовите интереси на Европейския съюз, като е подчертан нейния санкционен характер. Анализирано е постепенното оформяне в рамките на Третия стълб на правен инструментариум за противодействие на корупцията в ЕС и държавите членки в областта на публичната и частната сфера.По отношение на правната рамка за противодействие на корупцията след влизане в сила на Договора от Лисабон справедливо е посочено, че все още липсва известна концептуална прецизност, като приемането на нова антикорупционна рамка е наложително както поради изтеклия преходен период на Протокол № 36, така и с оглед преодоляването на наличието на множество разнородни актове в рамките на предишния Трети стълб. Като нов момент след Договора от Лисабон е разгледано и създаването на Европейска прокуратура. Независимо от ограничените правомощия, предвидени за европейския прокурор в чл. 86 ДФЕС, са откроени и трудностите, с които се сблъсква създаването на този нов орган в ЕС, като е подчертано, че това е един от двата случая, в които е приведена в действие процедурата, известна като „жълт картон“. Въпреки всичко, авторът правилно посочва, че това е нова възможност пред институционализирането на процесите в ЕС за противодействие на тежката престъпност.

- Специално заслужава да бъде отбелязана частта от изследването, посветена на стратегическите подходи на ЕС за борба с корупцията, в частност на перспективите за присъединяването на ЕС към GRECO, като обективно са посочени политическите и правните проблеми пред подобно начинание. Разгледан е процесът на присъединяването на ЕС към Конвенцията срещу корупцията на ООН, който приключва през 2008 г., като авторката прави извода, че Съюзът придобива статут на държава – страна по нея в рамките на своята компетентност.

- Изследвана е детайлно връзката в редица международноправни инструменти между корупцията и нарушенията на правата на човека, като

е справедливо е отбелязано, че тежките форми и при двете се коренят в бедността, слабите институции /особено съдебната система/, както и в липсата на ефективен контрол от страна на държавата (с. 164). Направен е изводът, че „държавите с високи нива на разпространение на корупцията са и държави с най-много осъдителни решения от Съда в Страсбург“. В това отношение са разгледани и най-нови документи като Резолюцията от 02.07.2015 г. на Съвета по правата на човека за негативния ефект на корупцията върху упражняването на правата на човека, както и докладите на Human Rights Watch и Индекса на Transperancy International за 2015 г.

- С оригиналност се отличава изводът, че престъплението корупция и тежките нарушения на правата на човека имат едни и същи жертви /с.186/. Аргументирано е и виждането, че както дребната, така и т. нар. голяма корупция накърняват не само социалните и икономическите права на човека, но и гражданските и политическите права на индивидите /с.192/. Същевременно авторът застъпва мнението, че наличието на връзка между корупцията и нарушенията на правата на човека засега не позволяват обосноваването на ново право – право на свобода от корупция. В тази връзка логично и закономерно е направено заключението за изоставянето на чисто наказателноправния подход за противодействие на корупцията и засилване на превантивните мерки и гражданскоправния подход, включващ обезщетяване на вредите, настъпили от корупция, обявяване за нищожни на договори, защита на служители, сигнализиращи за корупция и др. Анализът на връзката между престъплението корупция и нарушенията на правата на човека като цяло представлява безспорен научен принос на кандидата със съществени практически измерения.

- В изследването са систематизирани и предложени възможните подходи за наказателно преследване на корупцията на международно равнище, като вниманието на авторката е съсредоточено върху разширяването на юрисдикцията на Международния наказателен съд чрез включване на корупционните престъпления в неговия обхват /посредством промяна на чл. 7 от Римския статут/, както и върху създаването на нов, самостоятелен международен съд с юрисдикция върху т.нар. голяма корупция.Създаването на подобна наднационална юрисдикция със специална компетентност следва да се отнася за най-тежките случаи на политическа корупция, при която държавите са поставени в невъзможност или липса на желание да накажат извършителите на тези престъпления.

Колегата Ковачева привежда аргументи в полза на това решение, като се позовава на по-високата ефективност особено при разследването на тежките форми на корупция. Считам, че тази част от изследването съдържа сериозни приносни моменти за българската и чуждестранна международноправна доктрина.

Разсъжденията на д-р Диана Ковачева, публикувани в авторитетни издания, имат висока научна и приложна стойност. Писани през последните години от нейното творческо и научно развитие, те винаги са концентрирани върху актуални международноправни аспекти в областта на противодействието на корупцията и са свързани с конкретен ангажимент на кандидата като учен и изследовател. Споделям откроените в справката елементи, доказващи научната новост и приносния характер на представената научна продукция.

4. Заключение

Въз основа на гореизложеното и като имам предвид нормативно определените критерии и показатели за заемане на академичната длъжност „доцент", си позволявам да формулирам следното заключение:

Представената научна продукция от д-р Диана Петрова Ковачева съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в българската наука, и отговаря напълно на условията и изискванията, предвидени в чл. 24, ал.1от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и чл. 53, ал.1 от Правилника за неговото приложение. Монографичният труд е ярка демонстрация, че д-р Диана Ковачева притежава задълбочени теоретични познания, съчетани с практически опит в областта на противодействие на корупцията като транснационален феномен, който засяга интересите на повече от една държава, техните общества и икономики. Авторката е обосновала по категоричен начин необходимостта от активно международно сътрудничество за предотвратяването и контролирането на това явление. Цялостната научна продукция е безспорно доказателство за професионалната компетентност на автора й и за научно-изследователска дейност, характеризираща се със значими и оригинални научни приноси. Преценявайки съвкупно представения монографичен труд и останалите публикации, посветени на изключително актуални и практически значими теми, в качеството ми на член на научното жури по чл.13, ал. 1 и 2 от

ЗРАСРБ, давам ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА на кандидатурата на д-р Диана Петрова Ковачева за заемане на академичната длъжност „доцент” и с дълбоко убеждение предлагам на научното жури да вземе единодушно решение в тази насока.

09.05.2016 г. Проф. д-р Габриела Белова